

VIẾT BÀI VĂN NGHỊ LUẬN PHÂN TÍCH MỘT TÁC PHẨM VĂN HỌC

I. MỤC TIÊU

1. Kiến thức:

Nhận biết được yêu cầu của bài văn phân tích một tác phẩm văn học

2. Về năng lực:

a. Năng lực đặc thù

-Biết viết bài bảo đảm các bước: Chuẩn bị trước khi viết (xác định đề tài, mục đích, thu thập tư liệu); tìm ý và lập dàn ý; viết bài; xem lại và chỉnh sửa, rút kinh nghiệm.

-Viết được một VB nghị luận phân tích một tác phẩm thơ: Phân tích nội dung chủ đề, những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật của tác phẩm và hiệu quả thẩm mỹ của nó.

b. Năng lực chung

-Năng lực tự chủ và tự học: Biết chủ động, tích cực thực hiện những công việc của bản thân trong học tập.

-Năng lực giao tiếp, hợp tác: Biết chủ động đề xuất mục đích hợp tác khi được giao nhiệm vụ.

3. Về phẩm chất:

-Bồi dưỡng tình cảm thẩm mỹ đối với những tác phẩm văn học đặc sắc.

II. THIẾT BỊ DẠY HỌC VÀ HỌC LIỆU

1. Thiết bị dạy học

- SGK, SGV
- Máy chiếu, máy tính
- Giấy A0 hoặc bảng phụ để HS làm việc nhóm
- Phiếu học tập

2. Học liệu

- Tài liệu liên quan đến nội dung bài học.

III. TIẾN TRÌNH DẠY HỌC

A.HOẠT ĐỘNG KHỞI ĐỘNG (Dự kiến thời lượng: 5 phút)

a. Mục tiêu:

- Tạo hứng thú cho HS vào bài học mới.
- Xác định được nhiệm vụ viết.

b. Nội dung:

- Trò chơi "Ai nhanh hơn "

c. Sản phẩm:

- Câu trả lời của HS

d. Tổ chức thực hiện:

HOẠT ĐỘNG CỦA GV VÀ HS	DỰ KIẾN SẢN PHẨM
Bước 1: Chuyển giao nhiệm vụ * Giao nhiệm vụ học tập: Trò chơi “ AI NHANH HƠN” -HS nào giơ tay nhanh nhất sẽ được quyền trả lời, trả lời đúng sẽ được tặng một “Sao học tập”. Câu 1- Hãy kể tên những bài thơ em đã được học trong bài 8 (Những cung bậc cảm xúc) ? Câu 2- Trong những tác phẩm trên, em thích nhất tác phẩm nào? Vì sao? Câu 3- Để người đọc hiểu rõ về tác phẩm VH mà em yêu thích, em sử dụng kiểu bài viết nào? Bước 2: Thực hiện nhiệm vụ.	Chia sẻ của HS

Cá nhân HS theo dõi câu hỏi, suy nghĩ và tìm ra câu trả lời.

Bước 3: Báo cáo kết quả hoạt động và thảo luận

Câu trả lời của HS

Bước 4: Đánh giá kết quả thực hiện nhiệm vụ

GV nhận xét hoạt động của HS và dẫn dắt vào bài học mới: Mỗi một tác phẩm văn học đều mang lại cho người đọc những rung cảm thẩm mỹ tuyệt vời. Đọc, thưởng thức một tác phẩm văn học là cách mà người ta bồi dưỡng thể giới tinh thần và tạo ra nguồn cảm hứng tốt đẹp cho cuộc sống. Vậy để nói lên những cảm xúc của mình sau khi đọc một tác phẩm văn học, hay cụ thể là đọc một bài thơ hay, chúng ta nên sử dụng kiểu bài viết: Phân tích một tác phẩm văn học.

B.HOẠT ĐỘNG HÌNH THÀNH KIẾN THỨC (Dự kiến thời lượng: 75 phút)

Hoạt động 1. Tìm hiểu tri thức về kiểu bài (Nhắc lại KT nền)

a. Mục tiêu:

Trình bày được những hiểu biết về kiểu bài nghị luận phân tích một tác phẩm văn học (đã học ở Bài 2. Giá trị của văn chương, Ngữ văn 9, tập một).

b. Nội dung:

Văn nghị luận phân tích một tác phẩm văn học

c. Sản phẩm:

Câu trả lời của HS trình bày hiểu biết về bài văn nghị luận phân tích một tác phẩm văn học và sơ đồ yêu cầu của kiểu bài hs đã thực hiện ở nhà.

d. Tổ chức thực hiện:

HOẠT ĐỘNG CỦA GV VÀ HS	DỰ KIẾN SẢN PHẨM
Bước 1: Chuyển giao nhiệm vụ HS nhắc KT đã học qua việc trả lời các câu hỏi: +Thế nào là bài văn nghị luận phân tích một tác phẩm văn học? +Yêu cầu đối với kiểu bài văn nghị luận phân tích một tác phẩm văn học là gì? +Bố cục kiểu bài ? Bước 2: Thực hiện nhiệm vụ. - Cá nhân HS thực hiện nhiệm vụ học tập. Bước 3: Báo cáo kết quả hoạt động và thảo luận -Đại diện 2 – 3 HS trình bày câu trả lời, HS có thể kiểm tra chéo phần vẽ sơ đồ ở nhà, đối chiếu với đáp án của GV. Bước 4: Đánh giá kết quả thực hiện nhiệm vụ -GV góp ý cho câu trả lời của HS, hướng dẫn HS kết luận vấn đề.	I. Tìm hiểu tri thức về kiểu bài (HS nhắc lại kiến thức nền) 1. Khái niệm: Phân tích một tác phẩm văn học thuộc kiểu bài NLVH, trong đó người viết dùng lí lẽ, bằng chứng để làm rõ chủ đề và một số nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật của tác phẩm. 2. Yêu cầu đối với kiểu bài -Về nội dung: phân tích được nội dung chủ đề; nêu và phân tích được tác dụng của những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật đối với việc thể hiện nội dung. -Về hình thức: lập luận chặt chẽ, có bằng chứng tin cậy từ tác phẩm, diễn đạt mạch lạc, sử dụng các phương tiện liên kết hợp lí để giúp người đọc nhận ra mạch lập luận của văn bản. 3.Bố cục + Mở bài: giới thiệu về tác phẩm văn học (tên tác phẩm, tác giả), nêu ý kiến khái quát về chủ đề và những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật của tác phẩm. + Thân bài: lần lượt trình bày các luận điểm làm

	nổi bật chủ đề và những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật trong tác phẩm và tác dụng của nó đối với việc thể hiện nội dung tác phẩm. + Kết bài: khẳng định lại ý kiến về chủ đề và những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật của tác phẩm; nêu suy nghĩ, cảm xúc, trải nghiệm cá nhân hoặc bài học rút ra từ tác phẩm.
--	--

Phần II. Hướng dẫn phân tích kiểu văn bản

a. Mục tiêu:

Phân tích được đặc điểm của kiểu bài thể hiện qua ngữ liệu tham khảo, từ đó khái quát được đặc điểm của kiểu bài.

b. Nội dung:

Bài văn phân tích, đánh giá tác phẩm Trong lời mẹ hát (Trương Nam Hương).

c. Sản phẩm:

Câu trả lời các câu hỏi hướng dẫn phân tích ngữ liệu tham khảo trong SGK và sơ đồ kiểu bài.

d. Tổ chức thực hiện:

HOẠT ĐỘNG CỦA GV VÀ HS	DỰ KIẾN SẢN PHẨM
Bước 1: Chuyển giao nhiệm vụ - HS đọc văn bản tham khảo trong SGK (1) HS đọc VB “Bài văn phân tích, đánh giá tác phẩm Trong lời mẹ hát (Trương Nam Hương)”, đối chiếu các chỉ dẫn trong VB với khung phân tích bố cục và đặc điểm của kiểu VB bên lề phải trang sách. (2) Trả lời các câu hỏi hướng dẫn phân tích ngữ liệu tham khảo trong SGK. Bước 2: Thực hiện nhiệm vụ. - Nhóm 2 HS thực hiện nhiệm vụ. Bước 3: Báo cáo kết quả hoạt động và thảo luận Đại diện 2 – 3 nhóm đôi HS trình bày ý kiến trước lớp. Các nhóm khác nhận xét, góp ý và nêu câu hỏi (nếu có). Bước 4: Đánh giá kết quả thực hiện nhiệm vụ -GV nhận xét cho câu trả lời của HS theo gợi ý sau: (1) và (2):	II. Hướng dẫn phân tích kiểu văn bản 1. Đọc văn bản mẫu <i>Bài văn phân tích, đánh giá tác phẩm "Trong lời mẹ hát" của Trương Nam Hương.</i> 2. Phân tích mẫu *Mối quan hệ giữa luận đề, luận điểm, lí lẽ và bằng chứng -Luận đề: <i>Giá trị nội dung và nghệ thuật của bài thơ Trong lời mẹ hát (Trương Nam Hương)</i> -Luận điểm: Luận điểm 1: Chủ đề ý nghĩa lời ru và các khía cạnh nội dung của chủ đề. -Lí lẽ -Bằng chứng. Luận điểm 2: Những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật và tác dụng thể hiện chủ đề -Lí lẽ -Bằng chứng. *Nhận xét: Khi viết bài văn NL phân tích một tác phẩm thơ, cần PT nội dung chủ đề, những nét đặc sắc về hình thức NT của tác phẩm và hiệu quả thẩm mĩ của nó.

Mối quan hệ giữa luận đề, luận điểm, lí lẽ và bằng chứng trong VB dựa vào PHT số 1:

Dự kiến PHT số 1

LUẬN ĐỀ:			
Giá trị nội dung và nghệ thuật của bài thơ Trong lời mẹ hát (Trương Nam Hương)			
Luận điểm 1:	Lý lẽ		Bằng chứng
Chủ đề ý nghĩa lời ru và các khía cạnh nội	-Trước hết, đó là âm hưởng ca dao, cổ tích mở ra một thế giới tuổi thơ ngọt ngào	-Lời ru của mẹ như dòng sông kì diệu đưa con vào thế giới ca dao, có tích đầy màu sắc.	-Tuổi thơ chờ đây cổ tích Dòng sông lời mẹ ngọt ngào -"cánh cò trắng, dải đồng xanh" "vàng hoa mướp"

dung của chủ đề		-Từ lời ru, mẹ đã đưa con đến gần với vẻ đẹp của quê hương, đất nước để biết trân trọng, yêu thương đất nước mình.	"khóm trúc, lùm tre huyền thoại" "vân vít dây trầu". ⁽
	-Trong lời mẹ hát, con hiểu được những vất vả, truân chuyên của cuộc đời mẹ, càng thêm kính yêu tấm lòng mẹ cao cả.	- lời ru của mẹ hoà cùng tiếng cội, hoà cùng tiếng gió dập dờn sóng lúa, nhờ đó, đưa con thơ -hiểu được sự vất vả, nhọc nhằn của mẹ . - Cả một đời hí sinh, khổ đau, nhưng tình yêu thương của mẹ mãi đọng đầy	- <i>Con nghe thập thình tiếng cội/Mẹ ngồi giã gạo ru con</i> -" <i>Con nghe dập dờn sóng lúa/Lời ru hoá hạt gạo rồi</i> " - <i>biết "thương mẹ một đời khôn khó" "thương mẹ một đời cay đắng"</i> -" <i>giàu những tiếng ru nôl</i> " <i>'trùi mền đưa con vào giấc ngủ/ lời mẹ vẫn"thào thơm"</i>
	-Trong lời mẹ hát, còn là lòng biết ơn, tình yêu thương và sự thấu hiểu của con với mẹ.	-Vị trí thứ nhất, khi còn ấu thơ, nhỏ bé nằm trên cánh võng cảm nhận khúc ru. -Vị trí thứ hai, khi đã trưởng thành, hồi tưởng lại để nhận thức, thấm thía giá trị của lời ru và sự cao cả của lòng mẹ, -Câu thơ vừa là một sự biết ơn nguồn cội, biết ơn mẹ, vừa là một ước mơ, một khát vọng, một lời hứa đến tương lai.	- "Lời ru chấp con đôi cánh/ Lớn rồi con sẽ bay xa".
Luận điểm 2: Những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật và tác dụng thể hiện chủ đề	Trước hết là sự kết hợp nhuần nhuyễn các hình ảnh giàu sức gợi.	-Màu tóc mẹ bạc trắng in hằn dấu vết thời gian, cũng gợi ra những vất vả, gian truân của đời mẹ và sự thôn thức, "nôn nao" nỗi lòng thương xót của con.	-" <i>Thời gian chạy qua tóc mẹ/ Một màu trắng đến nôn nao</i> " -" <i>Lưng mẹ cứ còng dần xuống/ Cho con ngày một thêm cao</i> "
	Điều tôi ấn tượng về nghệ thuật của <i>Trong lời mẹ hát</i> còn là âm hưởng êm dịu, tha thiết bao trùm toàn bài thơ	-tạo nên điệp khúc da diết, dạt dào, -đang nghe nhạc điệu êm đềm của lời ru cũng như khúc nhạc lòng da diết của tình mẫu tử.(	-thể thơ sáu chữ' -sự kết hợp hài hoà của nhịp 2/2/2,2/4,3/3 - <i>(.ngọt ngào, ca dao, con gái, hương cau,...)</i>
Nhận xét:- Các lí lẽ và bằng chứng làm rõ chủ đề tác phẩm.Những hình ảnh thơ và âm hưởng toàn bài thơ góp phần làm rõ nét đặc sắc NT của tác phẩm thơ.			

Kết luận:

- Kiểu bài phân tích, đánh giá một tác phẩm thơ khác với tác phẩm truyện ở chỗ đặc điểm hình thức của thể loại (*từ ngữ, hình ảnh, vần, nhịp, biện pháp tu từ...*)
- Khi viết bài văn NL phân tích một tác phẩm thơ, cần PT nội dung chủ đề, những nét đặc sắc về hình thức NT của tác phẩm và hiệu quả thẩm mĩ của nó.

Phần III. Hướng dẫn quy trình viết

a. Mục tiêu: Giúp HS:

- Nhận biết được những thao tác cần làm, những lưu ý khi thực hiện các bước trong quy trình viết bài văn phân tích một tác phẩm văn học.

b. Nội dung:

- Sử dụng PHT giúp HS nắm bắt được quy trình viết.

c. Sản phẩm:

- Phiếu học tập, phần trình bày của học sinh

d. Tổ chức thực hiện:

HOẠT ĐỘNG CỦA GV VÀ HS		DỰ KIẾN SẢN PHẨM	
Bước 1: Chuyển giao nhiệm vụ -Hoàn thành PHT số 2		III. Hướng dẫn quy trình viết Đề bài: Hãy viết bài văn nghị luận phân tích một bài thơ mà em yêu thích, làm rõ chủ đề, những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật và hiệu quả thẩm mỹ của nó. Bước 1. Chuẩn bị trước khi viết Bước 2. Tìm ý và lập dàn ý	
Quy trình viết	Thao tác cần làm		
Bước 1: Chuẩn bị trước khi viết	Xác định mục đích, người đọc, nội dung và cách viết ...		
	Thu thập tư liệu ...		
Bước 2: Tìm ý và lập dàn ý	Tìm ý		
	PHÂN TÍCH BÀI THƠ 1. Tên bài thơ: ... 2. Tên tác giả: ... 3. Chủ đề bài thơ: ... 4. Những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật và tác dụng:		
	Hình thức nghệ thuật	Tác dụng đối với việc thể hiện nội dung	
	Lập dàn ý ...		
Bước 2: Thực hiện nhiệm vụ. - HS theo dõi, thực hiện nhiệm vụ theo hướng dẫn.			
Bước 3: Báo cáo kết quả hoạt động và thảo luận - Với hoạt động chuẩn bị trước khi viết: đại diện 1 2 học sinh trình bày câu trả lời trước lớp. - Với hoạt động tìm ý và lập dàn ý: đại diện 1 2 nhóm do trình bày dàn ý sau khi đã nhận xét cho nhau.			
Bước 4: Đánh giá kết quả thực hiện nhiệm vụ -GV nhận xét, đánh giá chốt kiến thức.			

Dự kiến sản phẩm phiếu tìm ý

PHIẾU TÌM Ý

Phân tích bài thơ: chủ đề và nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật bài "Khóc Dương Khuê" của Nguyễn Khuyến.

- 1. Tên bài thơ:** Khóc Dương Khuê
- 2. Tên tác giả:** Nguyễn Khuyến
- 3. Chủ đề bài thơ:** Nỗi lòng thương tiếc, xót xa của mình dành cho người bạn quá cố.
- 4. Một vài nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật:**

Hình thức nghệ thuật	Tác dụng
-Cách nói giảm: Bác Dương thôi đã thôi rồi! -Biện pháp nhân hóa: Nước mây man mác. -Cách nói so sánh: Tuổi già giọt lệ như sương. -Các câu hỏi tu từ trong đoạn cuối bài thơ. Hàng loạt các câu thơ như: Làm sao bác vội về ngay; Vội vàng sao đã mãi lên tiên, ... -Cách sử dụng lối liệt kê: Có lúc, có khi, cũng có khi... -Ngoài ra, tác giả đã dùng một loạt điển tích, điển cố về tình bạn tri âm	- Nhằm làm giảm đi những mất mát đau thương. -Nhằm diễn tả sự ra đi của bạn cũng khiến đất trời thương xót. - Gợi hình , gợi cảm ... -Để rồi lắng đọng trong những câu thơ hụt hẫng, chơi vơi: -Nhằm tái hiện những kỉ niệm về tình bạn thân thiết và tấm lòng của nhà thơ đối với bạn. -Diễn tả nỗi đau mất bạn một cách sâu sắc ở đoạn thơ cuối cùng.

Dàn ý

a. Mở bài:

- Nguyễn Khuyến và Dương Khuê sinh thời là hai người bạn cực kỳ thân thiết và thấu hiểu lẫn nhau.
- Khi nghe hung tin Dương Khuê mất vì bệnh nặng, Nguyễn Khuyến đã hết sức bàng hoàng và đau buồn. Nguyễn Khuyến đã viết bài thơ Khóc Dương Khuê để tỏ nỗi lòng thương tiếc, xót xa của mình dành cho người bạn quá cố.

b. Thân bài

* Sơ lược về Dương Khuê:

- Dương Khuê (1839-1902), tự Giới Nhu, hiệu Vân Trì, là người văn hay chữ tốt, cùng đỗ Cử Nhân cùng khóa với Nguyễn Khuyến, đỗ Tiến sĩ năm 1868 rồi ra làm quan, tuy nhiên cuộc đời làm quan của ông có nhiều thăng trầm bất định
- Các tác phẩm của ông gồm có cả thơ chữ Hán, nhưng ca trù lại mang lại cho ông sự nổi tiếng hơn cả ví như có bài Gặp lại cô đầu cũ.

* Luận điểm 1. Đặc sắc nghệ thuật:

- +Thể thơ song thất lục bát, đậm đà bản sắc dân tộc
- +Ngôn ngữ bình dị, dễ hiểu
- +Sử dụng kết hợp các biện pháp nghệ thuật:
 - Cách nói giảm: Bác Dương thôi đã thôi rồi!
 - Biện pháp nhân hóa: Nước mây man mác.
 - Cách nói so sánh: Tuổi già giọt lệ như sương.
 - Các câu hỏi tu từ trong đoạn cuối bài thơ. Hàng loạt các câu thơ như: Làm sao bác vội về ngay; Vội vàng sao đã mãi lên tiên, ...
 - Cách sử dụng lối liệt kê: Có lúc, có khi, cũng có khi...

-Ngoài ra, tác giả đã dùng một loạt điển tích, điển cố về tình bạn tri âm

* **Luận điểm 2:** Chủ đề văn bản

-Bài thơ Khóc Dương Khuê mang một nỗi niềm tiếc nuối sâu sắc về một tình bạn tri kỉ, góp phần khẳng định về tình cảm giữa những con người với nhau.

- Chứng minh qua các yếu tố (*từ ngữ, hình ảnh, vần, nhịp, biện pháp tu từ...*)

c. Kết bài:

- Bài thơ đã để lại cái nhìn cao đẹp về tình bạn cũng như nhân cách cao đẹp của Nguyễn Khuyến.

C.HOẠT ĐỘNG LUYỆN TẬP (*Dự kiến thời lượng: 5 phút*)

a. Mục tiêu: Giúp HS:

Xác định được mục đích, người đọc, nội dung và cách viết, thu thập tư liệu cần thiết, chuẩn bị cho việc viết bài văn nghị luận phân tích một tác phẩm văn học.

b. Nội dung:

- Sử dụng các bước trong quy trình viết.

c. Sản phẩm:

- Phiếu học tập, phần trình bày của học sinh

d. Tổ chức thực hiện:

HOẠT ĐỘNG CỦA GV VÀ HS	DỰ KIẾN SẢN PHẨM
Bước 1: Chuyển giao nhiệm vụ -Dựa vào PHT2, tiếp tục hoàn thành bài viết nghị luận phân tích một bài thơ mà em yêu thích, làm rõ chủ đề, những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật và hiểu quả thẩm mỹ của nó. Bước 2: Thực hiện nhiệm vụ. - HS hiện nhiệm vụ bài viết. Bước 3: Báo cáo kết quả hoạt động và thảo luận - Với hoạt động viết bài và xem lại, chỉnh sửa, rút kinh nghiệm: học sinh trình bày bài viết, các học sinh khác nhận xét góp ý và nêu câu hỏi (nếu có). Bước 4: Đánh giá kết quả thực hiện nhiệm vụ -GV nhận xét, đánh giá chốt kiến thức.	IV. Luyện tập Đề bài: <i>Hãy viết bài văn nghị luận phân tích một bài thơ mà em yêu thích, làm rõ chủ đề, những nét đặc sắc về hình thức nghệ thuật và hiểu quả thẩm mỹ của nó.</i> Bước 3. Viết bài Triển khai bài viết dựa trên dàn ý đã lập. Bước 4. Xem lại và chỉnh sửa, rút kinh nghiệm (Xem bảng kiểm ...) *Rút kinh nghiệm: 1.Em thích điều gì ở bài viết này? 2.Bài viết này nên điều chỉnh những gì để đáp ứng yêu cầu của kiểu bài?

D.HOẠT ĐỘNG VẬN DỤNG (*Dự kiến thời lượng: 5 phút*)

a. Mục tiêu:

- Vận dụng được quy trình viết bài văn phân tích một tác phẩm văn học vào việc tạo lập văn bản.

- Biết chủ động, tích cực thực hiện những công việc của bản thân trong học tập.

b. Nội dung: GV giao nhiệm vụ hướng dẫn HS thực hiện.

c. Sản phẩm: Câu trả lời của HS.

d. Tổ chức thực hiện:

HOẠT ĐỘNG CỦA GV VÀ HS	DỰ KIẾN SẢN PHẨM
Bước 1: Chuyển giao nhiệm vụ Từ bài viết đã được đọc, chỉnh sửa và rút kinh nghiệm trên lớp, GV cho HS về nhà lựa chọn 1 trong 2 nhiệm vụ: - Sửa lại bài viết hoàn chỉnh và công bố. - Chọn 1 bài thơ khác để viết bài và công bố. Bước 2: Thực hiện nhiệm vụ. Cá nhân học sinh về nhà tự thực hiện chỉnh sửa bài viết hoặc viết bài mới.	Sản phẩm của HS

Bước 3: Báo cáo kết quả hoạt động và thảo luận

Học sinh công bố bài viết đã sửa hoặc bài viết mới trên trang cá nhân, trang web của lớp, trên bảng thông tin học tập của lớp...

Bước 4: Đánh giá kết quả thực hiện nhiệm vụ

-GV nhận xét thái độ tích cực, chủ động và mức độ hoàn thành nhiệm vụ học tập được giao.